

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

Кафедра української та зарубіжної літератури

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

ЛІТЕРАТУРА В
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ
ДИСКУРСІ

(6 квітня 2023 року)

Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2023

УДК [81 +82+37.01+37.02]

Рецензенти:

ГРИЦАК Н. Р. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української та зарубіжної літератури і методик їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

КОКНОВА Т.А. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри романо-германської філології, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Література в мультикультурному дискурсі: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції / за заг. ред. О. Крижановської. Полтава: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2023. 252 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Література в мультикультурному дискурсі» (Полтава, 6 квітня, 2023 р.). Для науковців, учителів, здобувачів вищої освіти та широкого кола читачів.

Статті подаються в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за зміст і достовірність матеріалів, дотримання законодавства та коректність цитування.

УДК [81 +82+37.01+37.02]

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Державного Закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 26 травня 2023 року)*

© Колектив авторів, 2023

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2023

Корнєва Дана МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ ГУРТУ «KALUSH ORCHESTRA»	115
Крижановська Ольга РЕЦЕПЦІЯ БІБЛІЇ У ТВОРАХ «ЛАНЧАН-МАРСІВЦІВ».....	123
Крижановський Сергій РЕЦЕПЦІЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ДРАМАТУРГІЇ М. КУЛІША	127
Лабашук Оксана АВТОБІОГРАФІЧНІ НАРАТИВИ ПРО ДОСВІДИ ВІНИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ	135
Лановик Зоряна Лановик Мар'яна НАУКОВІ МЕТАФОРИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ.....	139
Лапко Олена КРИМСЬКИЙ ПЕЙЗАЖ У ПОЕЗІЇ ЯКОВА ЩОГОЛЕВА	143
Лісова Анастасія ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ ЛЮКО ДАШВАР «#ГАЛЯБЕЗГОЛОВИ»	150
Макаренко Дарія ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ОБРАЗУ ПРОМЕТЕЯ В ПОЕМІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА «КАВКАЗ»	152
Мироненко Олександр НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБРАЗУ СІМ'Ї НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	156
Негодяєва Світлана ДОКУМЕНТАЛЬНО-ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ЄВГЕНІЇ СЕНІК «БО БОЛИТЬ».....	159
Нікітіна Алла КОГНІТИВНИЙ ПІДХІД ДО ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ	165

Лановик Зоряна Богданівна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та зарубіжної літератур
і методік їх навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Лановик Мар'яна Богданівна,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та зарубіжної літератур
і методік їх навчання,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

НАУКОВІ МЕТАФОРИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Як відомо, теорія мультикультуралізму, попри спорадичні вкраплення в окремих працях, зародилася не раніше другої половини ХХ ст., а як суцільна наукова доктрина сформувалася аж у 80-х рр. попереднього століття, остаточно викристалізувавшись у праці Чарльза Тейлора «Мультикультуралізм: Дослідження політики визнання» (1994 р.). Передусім це явище пов'язується з іммігрантськими суспільствами (такими як США) або ж із постколоніальними дискурсами (перш за все Великою Британією). Як одна із концепцій епохи постструктуралізму теорія мультикультуральності, з одного боку, оперує конкретними поняттями новітньої епохи, передбачаючи врахування таких сучасних проявів, як глобалізація, ідеології демократії та ін., з іншого боку – сама виявляє неоднозначність та гетерогенність досліджень, нечіткість формулювань та теоретичних визначень. Складність теоретичного окреслення феномена мультикультуралізму пов'язана, по-перше, з його

міждисциплінарним статусом: він став предметом осмислення у сферах політології, культурології, етнопсихології, літературознавства, педагогіки та багатьох інших галузей. По-друге, у його силове поле щодалі потрапляють різноманітні за значимістю і суттю прояви суспільного та індивідуального буття на різних рівнях його освоєння та сприйняття. Зрештою, на сьогодні можна говорити і про певну наукову «моду» на мультикультуральні та дотичні дослідження у розмаїтих академічних колах. На думку Наталії Висоцької, «така повсюдність, ба навіть нерозбірливість ужитку спричинює потребу в чіткішому визначенні кола значень, які покриваються цим словом, у кожному конкретному випадку. Цю потребу підсилює його, сказати б, не термінологічність, тобто неоднозначність, багатовимірність, множинність інтерпретацій. Адже мультикультуралізм – це величезний за змістовим наповненням ідеологічно-практичний комплекс, що складається як з об’єктивних явищ, так і з суб’єктивних тлумачень» [1, с.110].

Найбільш показовими щодо розмивання наукових положень та невизначеності термінологічного апарату мультикультуралізму є осьові доктрини, кожна з яких оперує ключовою метафорою як ідейним осердям в оцінці конкретних суспільно-історичних/політичних явищ. Центральною науковою метафорою у цьому дискурсі стала теорія *«плавильного казана»* (Г. Альтшулер), яка зародилася як бачення етнічно-расового співіснування іммігрантів США, що передбачала «переплавлювання» етносів у єдину однорідну націю. Використавши назву драми Ізраєла Зангвілла «The Melting Pot» (прем’єра 1908 р.), ця доктрина утверджує думку про можливість (і необхідність) створити умови для того, щоби гетерогенне суспільство іммігрантів стало гомогенним. При цьому імпліцитно йдеться про те, що представники різних національних культур повинні відмовитися від певних проявів ідентичності задля гармонізації суспільного життя. Відповідно, злиття в єдине ціле неоднорідних частин соціуму покликане витворити амальгамну культуру з ознаками універсальності.

Коли ж історично виявилось, що досягнути такого результату складно, – з'явився доволі одіозний як для наукового терміна концепт *«салатна миска»* (Е. Шлезінгер), що підкреслює принципову «незмішуваність» різних націй за будь-яких умов їхнього співіснування. Він був певним запереченням ідеї «плавильного казана», підкреслюючи, що культурна інтеграція повинна все ж допускати збереження рис національних ідентичностей представників багатокультурного суспільства.

Водночас у дослідженнях у цій царині з'являється дещо синонімічний, але більш нейтральний термін *«культурна мозаїка»* (Дж. М.Гіббон), який первісно асоціювався з канадською моделлю співіснування різних етносів. Ця концепція наголошує на тому, що кожна нація робить свій внесок в культурну композицію Канади, урізноманітнюючи і збагачуючи її культурну карту. Хоча і ця концепція зазнала значної критики, позаяк під сумнів ставила сама ідея можливості вирізнити рівні культурної асиміляції іммігрантів.

Паралельно появлялися і розгорталися у термінологічній площині й інші концепти, такі як *«плюралістичний всесвіт»* культури, *«кляпतिकове покривало»* та ін. Усі вони є науковими метафорами, які намагаються окреслити надскладне і неоднозначне явище мультикультуралізму, проте, очевидно, не досягають бажаного результату, позаяк є доволі розмитими і не конкретними у термінологічному сенсі.

На сьогодні таке звернення до метафори спостерігається і в гуманітарних науках, і не меншою мірою у природничих. При позірному превалюванні логічно-раціоналістичного підходу в науковій сфері з розширенням сфер досліджень кількість вживання метафор стрімко збільшується [2]. Найбільше метафоризація наукового дискурсу спостерігається в гуманітаристиці, коли йдеться про складні та неоднозначні феномени людського буття в його індивідуальних (феноменологічних) та суспільних (історичних) проявах. Деякі дослідники (Ф.Ніцше, Д.Девідсон) схильні пов'язувати цю рису сучасної науки з її зв'язком із міфологічним мисленням, а, отже, із тяглістю і неперервністю

людського досвіду. Теорія мультикультуралізму, у свою чергу, дає безмежний простір для розмислів у цій сфері наукового пізнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висоцька Н. Концепція мультикультуралізму і питання естетики *Питання літературознавства*, 2009. Вип. 77. С. 110–121.
2. Лановик М., Лановик З. «Армія метафор» у науковому дискурсі. *Питання літературознавства*, 2020. Вип. 101. С.64–87.